

5. červenec 2020

Pět slov naděje.

V neděli asi v půl deváté ráno postuji tweet.

„Včera mi prababička (Lily Ebertová – přeživší z Osvětimi) ukázala tuto bankovku – dostala ji darem od vojáka, který ji osvobodil. Je na ní napsáno: ‚Začátek nového života. Hodně štěstí.‘“

Přidám tag několika organizací, které by to mohlo zaujmout. Potom vypnu zvuky na telefonu a vyrazím s tátou do šulu. V neděli ráno tam obvykle nechodívám, ale tohle je poprvé, co se synagogy otevřely od začátku pandemie.

O několik hodin později se podívám na telefon. Mám osm tisíc oznámení z Twitteru.

Počkat – osm tisíc? *Cože?*

Začnu si je procházet a zjistím, že tu bankovku retweetovalo Muzeum a památník Osvětim, které sleduje víc než milion lidí. Přichází jedna zpráva za druhou, od úplně cizích lidí, ale taky od celkem známých osobností. Tweet přejaly i další evropské účty, které se zapojují do osvěty o holokaustu, šíří ho a vyjadřují mi svou podporu.

Nemůžu uvěřit tomu, co se děje. Chci zavolat Lily a povědět jí to, ale nestíhám ani reagovat na všechny ty odpovědi. Jsou tak vřelé, tak povzbudivé.

Asi ve tři hodiny odpoledne britského času se probouzejí Spojené státy. A pak se to teprve rozjede. Jakmile začnou tweet sdílet Američané,

přestávám to stíhat. Má výzva se mění v mezinárodní pátrání po tajemném vojákovvi. Virální záležitost.

Když můj tweet dosáhne jednoho milionu zhlédnutí, vydáme se s mamkou za Lily, abychom jí ta kvanta reakcí ukázali. Dostávám spousty otázek, na které neumím odpovědět, a potřebuji její pomoc. Taky si uvědomím, že jsem měl vyfotit další její věci – jako mezuzu, kterou jí ten americký voják dal, a nějaké fotky, které zatím neviděl nikdo kromě naší rodiny.

A tak spolu sedíme v jejím bytě a já jen předčítám saftě všechny ty milé zprávy tak rychle, jak přicházejí, a snažím se na všechny odpovědět. Lily se směje a žertuje a radí mi, co mám napsat. Rozsah reakce nás všechny šokuje. Připadá nám absolutně neskutečný.

Pak někdo pošle fotografii.

Je to fotka fotky: tvář mladého muže ve vojenské uniformě. Přes jeho portrét leží pár vojenských psích známek. Odesílatel tweetoval jen tři slova, která jsou zároveň citací textu na bankovce: „Asistent kaplana Schactera“.

Je 16.20. Neuplynulo ani osm hodin, co jsem zveřejnil první tweet.

„Myslím, že ho někdo našel, safto!“ vyjeknu. „Počkej... moment...“

HYMAN I SCHULMAN, píše se na psí známce. 32621927 743 44.
EVA SCHULMAN (Jeho matka? Pro případ, že by padl?) 225 DIVISION AV, BRKLYN, NY.

Není tam jen jméno, ale i adresa.

Tak moment, pomyslím si. Snažím se zachovat klid. Nechci dělat unáhlené závěry.

„Tenhle rabín nebo kaplan Schacter musel mít nejspíš spousty asistentů,“ uvažuji nahlas. „Jak si můžeme být jisti, že Lilyin voják byl zrovna tenhle Hyman Schulman?“

A tohle je na celém tom příběhu to nejpodivnější. Protože najednou mi na twitterovém účtu přistane přímá zpráva od téhož člověka a v ní odkaz na článek v *New York Times*.

Pořád si nejsem jist, co si o tom mám myslet. Vypadá to totiž, jako by zpráva přišla z účtu nějakého bota, jednoho z těch zombie automatů, co šíří fake news: profil nemá žádný obrázek a jméno působí divně. Změnilo se mezitím ve zvláštní kombinaci písmen a číslic. Nemá prakticky žádné followery. A navíc je ten účet uzamčený, takže nemůžu odpovědět. Proč ten člověk, jestli je to člověk, nechce, abych věděl, kdo je?

Novinový článek je starší, z roku 2015, a pojednává o dopisech vojína Hymana Schulmana jeho manželce. Zdá se, že jí psal v jednom kuse, a ona mu odpovídala. Spousty milostných dopisů, když se jí ještě dvořil, to mu bylo teprve šestnáct let – jako teď mně! A potom, po svatbě, po celou válku, kdy ho převeleli do Evropy, psal dopisy Sandy do Brooklynu skoro každý den. Jeden z nich začínal mrazivými slovy: „Včera jsme navštívili místo, o kterém už ses možná dočetla v novinách nebo doslechla v rozhlasu. Nedaleko odtud leží koncentrační tábor.“

Skoro o dva týdny později prozrazuje i jeho jméno: „Buchenwald, nedaleko německého Výmaru.“

Jak zvláštní je představa, že byla doba, kdy o Buchenwaldu prakticky nikdo nevěděl. Kdy svět neměl ponětí, co se dělo v nacistických vyhlazovacích táborech.

Zjišťuji, že rabbi Schacter byl první židovský kaplan, který přišel do Buchenwaldu. Schulman byl jeho pobočník. Takže to určitě musí být muž, kterého hledáme?

Začnu zpovídat saftu. Vím o Osvětimi a Altenburgu a pochodu smrti, ale nevzpomínám si, že bych ji slyšel vyprávět o Buchenwaldu.

„To proto, že jsme tam byly jen pár týdnů,“ vysvětlí mi. A ano, jistěže si vzpomíná na rabbiho Schactera. Jel s nimi vlakem do Švýcarska.

Můj anonymní korespondent si všiml ještě jedné věci. Hebrejská písmena na bankovce se velice přibližují přepisu vojákova jména: „Hi Jom Šul Man“. Hyman Schulman. Podle mě neuměl tak dobře hebrejsky, ale cítil, že je ten jazyk spojuje. Tehdy to pravděpodobně dávalo smysl i Lily, i když na to třeba později zapomněla.

„Takže myslíš, že je to ten muž, co ti dal tu bankovku, safto?“

„Ano!“

Lily nemůže uvěřit, co se to děje. To ale nikdo z nás.

Zavolám svým prarodičům. Moje babička, matka mojí matky, je saftina druhá dcera Bilha.

„Co myslíte?“ ptám se. „Jak se můžeme ujistit, že je to určitě on?“

„Zkus zjistit, jestli odpovídá rukopis,“ navrhuje můj děda Julian. „Podívej se na ten odkaz do archivu.“

Hymanova korespondence s manželkou ležela desítky let v krabici na jejich půdě. Přes šest tisíc stran. Stovky a stovky dopisů, které od prvního přečtení nikdo pořádně nepročítal ani netřídil. Schulmanovi vychovali pět dětí. Zřejmě neměli zrovna čas přehrabovat se ve starých dopisech a číst si o minulosti, na kterou by oba raději zapomněli. Teprve po Hymanově smrti v roce 2013 je začala znovu pročitat jeho žena Sandy. Článek *New York Times* pojednával o tom, že spousta dopisů nedávno naskenovalo a digitalizovalo online umělecké centrum POBA, jehož cílem je zachovávat kreativní odkazy. POBA je přepis výslovnosti slova *phowa*, tibetského termínu označujícího transformaci vědomí ve smrti.

Jedna ze zakladatelek této organizace, Jennifer Cohenová, se přátelila s Hymanovou snachou Arlene. Zpočátku si Jennifer myslela, že korespondence Hymana a Sandy je jen nádherným exemplářem zaniklého umění psaní dopisů, ale brzy si uvědomila, že má ještě hlubší význam jako záznam historických událostí. A Hyman nebyl jen svědkem dějin, nýbrž i jejich nechtěným účastníkem. A tak se POBA rozhodla zveřejnit výběr jeho dopisů na svých webových stránkách spolu s transkripcí klíčových výňatků.

Je zvláštní pocit číst si o něčem tak intimním, co je náhle veřejné. A Hyman píše o válce s takovou bezprostředností. Uvědomuji si z toho, jak strašně málo vím o osvobození Německa. Nikdy dřív jsem pořádně nepřemýšlel o tom, jaké to asi muselo být, když jste voják a zničehonic objevíte opuštěný koncentrační tábor. Bez varování. Bez sebemenšího tušení